

*Лисичкіна І. О.,**кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій
Національної академії Національної гвардії України**Лисичкіна О. О.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національної академії Національної гвардії України*

СУЧАСНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ СОЦІОЛЕКТ ЯК ПРОБЛЕМА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У цій статті окреслено особливості американських сленгових лексичних одиниць як основи сучасного військового соціолекту в умовах міжкультурної комунікації. Військовий соціолект розуміється як засіб об'єднання індивіда з професійною групою, виокремлення такої групи з-поміж інших та інтерпретації дійсності представниками такої групи. Військовий соціолект містить військове арго, військовий жаргон, військові колоквиалізми й військові вульгаризми, а також окремі елементи суміжних професійних і корпоративних жаргонів. З'ясовано, що військовий соціолект відображає специфіку військового гумору як захисного механізму та засобу ідентифікації військовослужбовців. Особливостями військового соціолекту в контексті міжкультурної комунікації визначено широке вживання одиниць спеціалізованої термінології на позначення реалій військового життя та служби, акронімів та фонетичного алфавіту НАТО, при цьому основними лексико-семантичними групами у межах військового соціолекту є одиниці на позначення антропоцентрів, обладнання та озброєння та службово-бойової діяльності. Військовому соціолекту властиве емоційне забарвлення, багатозначність та синонімія, зумовлена, зокрема, відмінностями вживання військового сленгу та абревіатур представниками різних видів та родів військ. Доведено, що основними джерелами поповнення військового соціолекту є термінологізація та ретермінологізація, метафоризація, запозичення та калькування, абревіація та скорочення, створення терміну з морфемного інвентарю власної мови або з інтернаціональних елементів. Військовий соціолект допомагає виявити механізми колективного та індивідуального світосприйняття військовослужбовців, ідентифікувати систему цінностей та пріоритетів, а також відобразити типові властивості корпоративного іміджу військовослужбовця. Військовий соціолект, зокрема сленг, є бар'єром двомовної комунікації через поєднання мовних та позамовних чинників.

Ключові слова: соціолект, військовий сленг, термін, абревіатура, метафоризація, міжкультурна комунікація, військова субкультура.

Постановка проблеми. Оскільки останні роки характеризуються розширенням співробітництва України з іншими державами світу та зміцненням міжнародних стосунків, актуальнішими стають питання міжкультурної комунікації. Однією з найважливіших сфер міжнародного співробітництва

є військова сфера. У мирний час пріоритетними напрямками діяльності складових сектору безпеки та оборони України була участь держави в міжнародній програмі «Партнерство заради миру», співпраця з різними науковими організаціями, участь у миротворчих операціях. Програма військового міжнародного партнерства передбачала проведення спільних військових навчань, спілкування з представниками іноземних військових формувань. З початком війни в Україні країни-партнери запропонували низку військових тренувань, зокрема пов'язаних з освоєнням нової техніки та тактикою збройних сил країн-членів НАТО. Розуміння сучасного військового соціолекту є важливим чинником успішності міжкультурної комунікації у військовій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лексична система військової комунікації завжди привертала увагу фахівців із соціолінгвістики та військового перекладу. Військовий соціолект поставав у фокусі досліджень дискурсу кіно [1], особистості військовослужбовця [2], військової субкультури [3; 4], особливостей перекладу сленгу [5].

Професійними домінантами військової субкультури США визначають такі морально-вольові якості, як мужність, патріотизм, дисциплінованість, непохитність характеру, патріотизм, готовність до самопожертви заради високих ідеалів [6].

Військовий соціолект визначається як засіб об'єднання індивіда з професійною групою, виокремлення такої групи з-поміж інших та інтерпретації дійсності представниками такої групи. Зазвичай, військовий соціолект функціонує у військовому дискурсі як особливому виді мовної організації картини світу військовослужбовців, що має такі властивості: співвіднесеність з матеріальною мілітарною ситуацією; специфічною мілітарною хронотопією; інтенційністю; цілісністю використовуваних мовних елементів; зв'язністю; військово-фактологічної інформативністю; процесуальністю; інтертекстуальністю; авторитетністю військово-теоретичних та військово-історичних джерел; антропоцентричністю військовою картини світу; здатністю до взаємодії з іншими дискурсами інституційного типу [7, с. 165].

Актуальність розгляду сучасного військового соціолекту в контексті міжкультурної комунікації зумовлена загальним спрямуванням сучасного мовознавства на встановлення особливостей професійних дискурсів, необхідністю вивчення військового соціолекту, оскільки соціолект перебуває в стані

постійного розвитку та змін, та значущістю досліджуваного питання для вирішення інших питань, зокрема пов'язаних з міжкультурною комунікацією.

Мета дослідження полягає у вставленні особливості американських сленгових лексичних одиниць як основи сучасного військового соціолекту в умовах міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військова підмова як автономна екзистенціальна форма мови визначається як сукупність фонетичних, граматичних і лексичних засобів національної мови, що обслуговують мовне спілкування військового соціуму, який характеризується єдністю військово-професійної і військово-корпоративної діяльності військовослужбовців і системою загальних і спеціальних військових понять.

Лексична система військового соціолекту містить у собі чотири основних компонента: військове аргю, військовий жаргон, військові колоквиалізми й військові вульгаризми, а також окремі елементи суміжних професійних і корпоративних жаргонів, наприклад, морського й річкового жаргону, жаргону цивільної авіації, залізничників, автомобілістів, електриків, комп'ютерників, молодіжного жаргону тощо. Військові соціолектизми кожного із субстандартних компонентів військової підмови характеризуються своєрідною якістю інвективності, обумовленої, зокрема, відповідністю істотним рисам цих компонентів.

Військовому соціолекту часто характерна гумористична забарвленість. Військова субкультура зумовлює специфічність військового гумору, притаманному багатьом ситуаціям повсякденного військового життя. В основі військового гумору лежить вертикаль командування, взаємостосунки між різними видами та родами військ тощо. Військовий гумор як частина військового соціолекту часто містить ненормативні лексико-фразеологічні одиниці, характеризується грубістю та вульгарністю. Гумор виступає захисним механізмом та засобом ідентифікації військовослужбовців [6].

Попередні дослідження свідчать, що військовий жаргон закріплює у колективній свідомості носія мови стереотипи про існування прихованого суперництва на рівні видів та родів військ. Гендерні стереотипи, що фіксуються за допомогою військового сленгу, апелюють до ідеї про маскулінну перевагу і виражають фамільярне мтавлення не тільки до жінок-військовослужбовців, а й до жінок взагалі [6].

Серед особливостей військової лексики в контексті міжкультурної комунікації доцільно виокремити такі:

- 1) широке вживання одиниць спеціалізованої термінології та реалій (*Chase-me-Charlie* – самонавідна ракета);
- 2) генерування та широке вживання акронімів (*TLP / Troop Leading Procedure* – процедура прийняття військових рішень);
- 3) використання фонетичного алфавіту НАТО (*Charlie Mike* – *Continue Mission* – продовжувати виконання поставленого завдання).

Найчастіше військовий сленг реалізується як аббревіатури та похідні фонетичного алфавіту НАТО або інших запозичень із формальних військових концепцій та термінів.

Відповідно до результатів проведеного лексико-семантичного аналізу американські сленгові одиниці було класифіковано за такими групами:

- 1) антропоцентри (41,4 %): *After Supper Soldier* – резервіст, який проводить вечірнє тренування;

- 2) обладнання та озброєння (14,5 %): *Bunny Suit* – захисний костюм від хімічної атаки;

- 3) майно (5,9 %): *Haybox* – герметичний контейнер для зберігання їжі в польових умовах;

- 4) діяльність (11,9 %): *Bumf* – паперова робота, особливо безкорисна;

- 5) розклад дня та команди (2,6 %): *Go To Ground* – відбій;

- 6) уніформа та знаки розрізнення (6,6 %): *Brain Sponge* – головний убір, який не захищає під час бойових дій;

- 7) фізіологія (3,9 %): *Brain Housing Group* – череп;

- 8) підрозділи (4,6 %): *Circus Battalion* – батальйон забезпечення;

- 9) місцевість (1,3 %): *Sand Box* – Афганістан;

- 10) харчування (4,6 %): *Armored Cow* – молоко в залізній бляшанці;

- 11) час (2,6 %): *Balls* – онівочі.

Аналіз уживання військового сленгу свідчить, що військовий соціолект характеризується багатозначністю, наприклад, *Bag Of Hammers* в залежності від стилістичного спрямування та контексту означає некомпетентний, безкорисний, або незграбний. Багатозначність сленгізмів пояснюється менталітетом мовців і їх належністю до певних видів і родів військ, або правоохоронних організацій. Багатозначністю характеризуються сленгові одиниці, властиві не тільки спеціальним сферам військової науки й техніки, але й загальнонаціональному лексичному запасу. Так, наприклад, вираз *drive on* у загальномовному стандарті означає керувати, а у військовій тактиці здобуває значення виконувати завдання.

Синонімія, як правило, стилістично маркована, неповна, залежить від екстралінгвістичних реалій. Наприклад: *American Proof / Infantry Proof / Yank Proof* означають захищений від помилкових дій оператора. Застосування сленгових одиниць диктується контекстом та сферою застосування, при цьому проявляються відтінки значень.

У межах нашого дослідження було визначено основні процеси створення сленгових одиниць, серед яких:

1. Термінологізація, в основі якої часто лежить метафора: *Barracks Rat* – військовослужбовець, якому заборонено залишати розташування під час звільнення, *Armored Cow* – молоко в залізній бляшанці.

2. Ретермінологізація – перенесення готового терміну з однієї дисципліни в іншу з повним або частковим переосмисленням: *Bones* – військовий лікар, *Blue Nose* – той, хто служив за полярним колом.

3. Запозичення й калькування: *Civvies* – цивільні, *Sapper* – підготовлений рядовий інженерних військ; *B (Bag)* – речова валіза.

4. Створення терміну з морфемного інвентарю власної мови або з інтернаціональних елементів: *Fastmovers* – винишувачі, *Sandwich Clamp* – руки.

Загальноновживані слова внаслідок перенесення значення переходять до сфери військової субстандартної лексики, створюючи військові семантичні сленгізми. Перенос значення відбувається, головним чином, шляхом метафоризації. Метонімія та синекдоха обмежено застосовуються в утворенні нових військових лексичних одиниць. Емоційне забарвлення багатьох слів сленгу має різні відтінки (жартівливе, іронічне, насмішкувате, зневажливе, презирливе, грубе, вульгарне).

В аспекті міжкультурної комунікації та перекладу важливо, що лише 19 % досліджуваних сленгових одиниць

мають повні відповідники в українській мові. Для відтворення лексико-семантичних характеристик та оцінного компоненту сленгізму, який не має прямого відповідника в українській мові, використовуються такі способи й прийоми перекладу як: переклад за допомогою часткового еквіваленту, еквівалентного сленгового виразу з цільової мови перекладу та описовий переклад. Домінує описовий переклад здебільшого завдяки складності підбору еквіваленту з української мови. Особливості перекладу сучасного військового соціолекту мають лексичний характер.

Висновки. Основу військового соціолекту складають військове арго, військовий жаргон, військові колоквиалізми й військові вульгаризми, причому військовий соціолект містить окремі елементи суміжних професійних і корпоративних жаргонів. Військовий соціолект відображає специфіку військового гумору як захисного механізму та засобу ідентифікації військовослужбовців.

Особливостями військового соціолекту в контексті міжкультурної комунікації визначено широке вживання одиниць спеціалізованої термінології та реалій, акронімів та фонетичного алфавіту НАТО. Основними лексико-семантичними групами у межах військового соціолекту є одиниці на позначення антропоцентрів, обладнання та озброєння та службово-бойової діяльності. Військовому соціолекту властива багатозначність та синонімія, зумовлена відмінностями вживання соціолектизмів представниками різних видів та родів військ, а також емоційне забарвлення лексичних одиниць соціолекту. Основними джерелами поповнення військового соціолекту, зокрема військового сленгу є термінологізація та ретермінологізація, метафоризація, запозичення та калькування, абрєвіація та скорочення, створення терміну з морфемного інвентарю власної мови або з інтернаціональних елементів.

Військовий соціолект допомагає виявити механізми колективного та індивідуального світосприйняття військовослужбовців, ідентифікувати систему цінностей та пріоритетів, а також відобразити типові властивості корпоративного іміджу військовослужбовця. Військовий соціолект, зокрема сленг, є бар'єром двомовної комунікації через поєднання мовних (лексико-семантичних, структурно-морфологічних, функціонально-стилістичних) та позамовних (культурних, історичних, країнознавчих, соціальних, політико-актуальних, психологічних) чинників.

Для відтворення лексико-семантичних характеристик та оцінного компоненту одиниць військового соціолекту в умовах міжкультурної комунікації використовуються такі способи й прийоми перекладу як: переклад за допомогою часткового еквіваленту, підбір еквівалентного сленгового виразу та описовий переклад, який домінує. Особливості перекладу сучасного військового соціолекту мають лексичний характер.

Подальше дослідження в обраному напрямку є перспективним, оскільки дозволить краще зрозуміти особливості вживання військового соціолекту у професійній комунікації військових, що є запорукою порозуміння в умовах міжкультурної комунікації.

Література:

1. Christou S., Stamou A. G. Representations of military sociolect in Greek cinema. *Multilingual Academic Journal of Education and Social Sciences*. 2013. 1 (2). P. 15–24.
2. Stamou A. G., Christou S. Sociolinguistic representations of the military in Greek comedy films: Laughing at the army. *Pragmatics & Society*. 2017. 8 (1). P. 1–25.
3. Двойнова К. О. Армейский юмор и его роль в формировании аксиосферы армейской субкультуры США. *Научные исследования и инновации*. 2021. № 4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/armeyskiy-yumor-i-ego-rol-v-formirovani-aksiosfery-armeyskoj-subkultury-ssha> (дата звернення: 19.07.2022).
4. Лупанова Е. В. Сленг военной субкультуры США. *Вопросы психолінгвистики*. 2018. № 1 (35). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sleng-voennoy-subkultury-ssha> (дата звернення: 19.07.2022).
5. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. К., 2002. 19 с.
6. Романов А. С. Военный сленг в контексте этнической стереотипизации. *Вестник РУДН. Серия Лингвистика*, 2014. № 2. С. 134–144.
7. Олянич А. В. Милитарный (военный) дискурс. *Дискурс-Пи*. 2015. № 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/militarnyy-voennyj-diskurs> (дата звернення: 19.07.2022).

Lysyckina I., Lysyckina O. Contemporary Military Socioclect as a Problem of Cross-Cultural Communication

Summary. This article highlights the peculiarities of American slang lexical units as the basis of the modern military sociolect in terms of cross-cultural communication. The military sociolect is understood as a means to unite an individual with a professional group, to differentiate this group from others, and to interpret the reality by the representatives of this group. Military sociolect includes military slang, military jargon, military colloquialisms, and military vulgarisms, as well as other elements of the related professional and corporate jargons. It has been defined that military sociolect reflects the specificity of the military humor as a protective mechanism and the way of military servicemen identification. The military sociolect features in the context of cross-cultural communication are the following: wide usage of special terms to denote military life and combat action realia, acronyms and NATO phonetic alphabet. The main military sociolect lexical and semantic groups are the units to denote anthropocentres, armament and equipment, and service-combat activity. Military sociolect is emotionally coloured, has polysemantic units and synonyms, linked to the peculiarities of the military slang and abbreviations usage by the representatives of different services and branches. It has been proven that the main sources to enrich military sociolect are terminology and reterminology, metaphorization, borrowings and calque, abbreviation and shortening, new terms rise from the morphemic inventory of the source language or international elements. The military sociolect helps to reveal the mechanisms of collective and individual reality perception by the military servicemen, to identify the system of values and priorities, and to depict the typical features of the military serviceman corporate image. Military sociolect, namely slang, is a barrier for cross-cultural communication due to a complex of lingual and extra-lingual factors.

Key words: sociolect, military slang, term, abbreviation, metaphorization, cross-cultural communication, military subculture.